

FESTIVALUL TEATRELOR POPULARE

Cel de-al treilea an de existență a teatrelor populare consemnează două evenimente importante în viața acestor colective: în luna decembrie (anul trecut), ele au participat la finala celui de-al IV-lea Festival de teatru de amatori „I. L. Caragiale”, iar la numai șase luni, între 20—27 iunie, a fost organizată, la Turnu Severin, „Săptămîna teatrelor populare”.

Cele două confruntări, într-o perioadă de timp relativ scurtă, au nu numai un caracter stimulator, ci mai ales unul de verificare a rostului lor, a posibilităților de care pot da dovadă teatrele populare, a potențialului lor artistic, a capacității interpreților și — de ce să n-o spunem? — și a limitelor lor.

Iată de ce rîndurile de față nu-și propun analiza spectacolelor vizionate, ci mai degrabă unele concluzii cu caracter general, ce-am socotit că pot fi extrase, și cîteva probleme ce ni se par mai importante pentru rostul și tendințele acestor instituții.

FORME SUPERIOARE DE ACTIVITATE

În activitatea artiștilor amatori există două modalități distincte prin obiectul artelor pe care le exersează: formele *tradiționale*, populare și cele ale genurilor preluate, definite drept *arte culte*.

Folclorul nostru este viu, în plină efervescență creatoare. Spre deosebire de alte țări, unde se fac eforturi serioase pentru reînvierea unor tradiții dispărute, poporul nostru creează neconținut, așa cum au făcut-o strămoșii și stră-strămoșii săi. Doinele își sporesc zi de zi zestrea de frumusețe cu exemplare sau modulații noi;

jocurilor populare și melodiilor străvechi, strigăturilor satirice, la fel ca și țesăturilor înflorate ori ceramicii colorate — li se adaugă mereu alte și alte mărgelile în salba uriașă a artei noastre populare. „Creatorul anonim” este azi și mai productiv decît altădată (aceasta, datorită unor condiții deosebit de prielnice ce-i stau la dispoziție), în conținutul artei sale apar elemente noi, care se referă la noua noastră societate.

Dansul *se preia*, nu se învață. Ritmul există în singe. Cîntecul se aude din fașă. Fără studii de emisie și poză a vocii. Modelul prins în țesătură sau încrustat pe blid a selectat, prin eliminare, timp de milenii, bunul-gust. Coregraful profesionist *organizează* dansul, nu-l inventează. În spectacolul de muzică populară intervine doar aranjamentul, iar în expozițiile de artă populară, diferențierea după zona respectivă.

Dar, recitarea, teatrul, pictura, baletul, liedul, muzica simfonică etc., genuri culte, preluate și de artiștii amatori, au nevoie de instruire. Aici apare o situație nouă, care nu constă doar în prezența profesorului, ci mai ales în *înțelegerea* fenomenului artistic respectiv. A interpreta un lied nu presupune doar voce, ci și informație de specialitate. A interpreta un rol nu înscamnă doar rostirea textului, ci și cultură teatrală. De cele mai multe ori, artistul amator procedează prin imitație. Un număr de spectacole vizionate îi deschid apetitul de a se transforma el însuși în interpret, iar în redarea rolului, factorul esențial rămîne copierea procedeeelor artistice practicate de actorul profesionist. În această fază, aria lui interpretativă este restrînsă; ea cuprinde personaje apropiate de carac-

Silvia Ponciu (Alta) și dr. Nicolae Lețea (Pietro Gralla) în „Act venetian” de Camil Petrescu (Teatrul Popular din Mediaș)

terul și universul său ambiant, profesional, compoziția îi este o sarcină care îl depășește.

Instructorul artistic este un *semispecialist*, fie autodidact, fie cu o pregătire mai mult sau mai puțin de specialitate, dar foarte rar atestată. De cele mai multe ori, el este animatorul colectivului de interpreți, nucleul formației. El descoperă pe cei apti pentru actul artistic, el propune repertoriul și tot el realizează spectacolul, cumuliind, nu o dată, și funcțiile de scenograf, sonorizator, organizator de spectacole.

Contactul direct cu arta profesionistă marchează saltul calitativ făcut de interpreții-amatori. Acest contact se produce pe două căi: pe de o parte, prin școlile populare de artă, unde profesionistul organizează cunoștințele de specialitate pe o perioadă mai îndelungată (la teatru în doi ani de studiu), cuprinzind noțiuni generale de istoria teatrului și de arta

interpretării. În țara noastră — prima din lume care a organizat o asemenea formă de învățămînt artistic — există tradiția vechiului *conservator muncitoresc*, care pregătea mai ales interpreți instrumentiști. În actuala formă de organizare, școlile populare de artă — foarte numeroase — au clase pentru toate genurile artistice, cu profesori-artiști de prestigiu.

Cea de-a doua formă de contact cu artistul profesionist este și mai directă; de data aceasta, specialistul este chiar regizorul spectacolului. Uneori, acesta finisează doar spectacolul pus în scenă de instructor; alteori, contactul lui cu amatorii este îndelungat, îmbrățișează întreaga punere în scenă, de la lectură pînă la premieră și constituie astfel o adevărată școală de teatru, ale cărei roade trec dincolo de spectacolul respectiv, prin cunoștințele de specialitate acumulate de grupul de interpreți.

De obicei, statisticile înregistrează marea număr de formații artistice existente în țara noastră, printre care numai cele teatrale numără, pare-mi-se, peste 14.000. N-ar trebui însă să se omită faptul că, printre acestea există colective teatrale cu o veche tradiție, uneori seculară (de pildă, Teatrul popular din Lugoj, care își sărbătorește anul acesta, în temeiul documentelor oficiale, jubileul a 125 de ani de continuă activitate, dar a cărui existență pare și mai îndepărtată). Și că multe altele, deși mai tinere, au o activitate de peste 20 de ani (ceea ce este, de asemenea, remarcabil). Asemenea formații de bună tradiție au dus la crearea teatrelor populare. Noțiunea nu este inventată; ea consemnează niște stări de fapt. Toate sînt colective frunțase, care de mulți ani dau spectacole cu regularitate, au obținut premii la diferite concursuri, au un număr de interpreți per-

manenți, cărora li se adaugă în fiecare an cele mai valoroase elemente din orașul respectiv. Majoritatea interpreților au absolvit sau urmează cursurile Școlii populare de artă, iar spectacolele sînt puse în scenă de un regizor profesionist, uneori angajat permanent al teatrului, alteori invitat pentru fiecare spectacol în parte.

Așa cum sînt denumite în Regulamentul de organizare și funcționare a teatrelor populare, ele sînt „forme superioare de activitate a artiștilor amatori”. Aspectul calitativ superior nu vine dinafară, nu este impus, ci consfințește practici îndelungate. Titlul acordat încununează activitatea, nu o de-clanșează.

În fond, ce sînt teatrele populare? Nu o dată, necunoașterea specificului lor a iscat confuzie, invidie sau gelozie. Un critic teatral își exprima temerea că odată cu crearea acestor instituții „semi-

Scenă din „Fiicele” de Sidonia Drăgușanu (Teatrul popular din Rîmnicu-Vîlcea)

profesioniste", suprasolicitară spectatorului ar face să scadă activitatea instituțiilor profesioniste. Un altul vedea compromisă nu numai calitatea spectacolului teatral, ci întrezărea pericolul unei invazii a actorilor neșcolarizați în teatrul profesionist.

Teatrul popular rămîne o formă de activitate a amatorilor, și e departe de a avea vreo tendință de profesionalizare. Cele cîteva nume care pot fi citate printre actorii noștri frunțași, proveniți de-a dreptul dintre amatori, sînt excepții, nu o regulă.

Teatrele populare nu au un buget special, nu sînt subvenționate: din veniturile obținute se fac montările. Colaborarea cu artistul profesionist aduce un spor de calitate. Fiecare spectacol este vizionat înainte de premieră și discutat nu numai de către Consiliul artistic respectiv, ci și de către o comisie centrală, formată din artiști de prestigiu: așadar, exigență! Mai adăugăm că teatrele populare activează numai în orașele în care nu există teatre de stat și că ele au un rol covârșitor în avertizarea publicului, în pregătirea unui bun spectator, capabil să înțeleagă și să discearnă actul teatral. În teatrele populare sînt cuprinse toate elementele talentate din raza localității respective, indiferent de întreprinderea unde lucrează în profesia de bază: așadar, nu un mare număr de formații cu activități fărîmîțate, ci un singur colectiv important, selectiv.

PRIMATUL TEXTULUI DRAMATIC

La SĂPTAMINA TEATRELOR POPULARE au participat opt dintre cele 11 teatre populare existente, participarea lor fiind urmarea unei selecții. În privința exigenței de care aminteam mai sus, ajunge, cred, să ne referim la faptul că Teatrul popular din Lugoj a refuzat să se prezinte la această acțiune, deși comisia de vizionare nu a manifestat serioase opoziții. Artiștii amatori din Lugoj au considerat însă că spectacolul lor — merituos — nu este totuși la înălțimea producțiilor anterioare.

Cea mai dificilă problemă a teatrelor populare rămîne aceea a repertoriului. Ele nu dispun de un secretariat literar, și informarea, în ceea ce privește textul dramatic, este încă deficitară. Nici un teatru popular nu include în repertoriul său piese jucate în teatrele de stat din regiunea respectivă. Dacă în ceea ce privește repertoriul universal, clasic sau actual, acest lucru nu constituie o dificultate

pea mare, repertoriul original actual produce multe bătăi de cap. Handicapul îl constituie atît numărul mic de lucrări originale puse anual în circulație, cît și inaccesibilitatea unora dintre texte. Rare sînt colectivele care s-au apropiat de *Citadela sfărîmată* sau de *Moartea unui artist* și nici unul nu îndrăznește contactul cu *Omul care și-a pierdut omenia*. Lovinescu este prezent printre amatori mai mult cu piesele scurte.

Așa fiind, nu este de mirare că repertoriul original este, uneori, mai slab reprezentat. O dramatizare mai puțin izbutită a lui Mirodan, *N-a fost în zadar*, în interpretarea Teatrului popular din Turnu Severin, sau chiar modesta *O felie de lună* de A. Storin, pusă în scenă la Teatrul popular din Cugir, nu sînt lucrările cele mai reprezentative ale noii noastre dramaturgii. Mai bine alese au fost *Fûcele* de Sidonia Drăgușanu (Teatrul popular din Rîmnicu-Vâlcea) sau *Oricit ar părea de ciudat* de Dorel Dorian (Teatrul popular din Orașul Victoria).

Am privit cu oarecare teamă prezența pe afiș a dificilei opere a lui Camil Petrescu, *Act venețian*, dar am salutat cu bucurie realizarea ei valoroasă, cu frumose preocupări pentru punerea în valoare a textului și a acțiunii scenice, de către Teatrul popular din Mediaș.

Alegerea textului dramatic este, în general, foarte anevoioasă și în raport cu înzestrarea artiștilor amatori. În adevăr, prezența lui Molière, Goldoni sau Ibsen, pe scena unor teatre populare n-ar fi hotărîtoare; importantă este transpunerea scenică a operelor acestora. De aceea, neavînd nimic de obiectat asupra prezenței piesei *Inspectorul de poliție* de J. B. Priestley în programul Teatrului popular din Plopeni, nu ne putem opri să constatăm că, cu toate strădaniile interpreților, spectacolul nu a fost de valoare scontată. Colectivul teatrului din Plopeni a fost de două ori laureat al Festivalului „I. L. Caragiale”; el cuprinde interpreți deosebit de talentați, dar a vedea în doamna Birling mai degrabă o Chiriachită decît o femeie aparținînd înaltei societăți engleze, mi se pare un lucru nepotrivit. Intocmirea repertoriului se arată așadar greșită, în cazul de față nu în legătură cu valoarea și semnificația textului dramatic (cum am putea, bunăoară, să o facem în fața piesei *Copacii mor în picioare* de Al. Cassona, prezentat de Teatrul popular din orașul Gh. Gheorghiu-Dej), ci în legătură cu lipsa de concordanță dintre cerințele textului și posibilitățile interpreților. Din acest punct de vedere, Teatrul popular

din Călărași a făcut o alegere mai bună cu comedia ușoară, spumoasă, fără pretenții — *Maraton pentru un soț* de Marcel Mithois — care s-a prezentat ca spectacol, în condiții corespunzătoare, amuzant, cu câteva realizări remarcabile. Dar despre spectacole, mai jos.

Problema întocmirii unui repertoriu armonios, valoros, dar mai ales realizabil nu este, așadar, insolubilă, în teatrul popular, oricât de dificil ar părea. E nevoie de un plus de atenție deopotrivă din partea teatrelor populare, cât și din cea a forurilor de îndrumare, o mai serioasă informare și, mai ales, o temeinică cunoaștere a posibilităților fiecărui colectiv artistic în parte.

ARTA SPECTACOLULUI

S-a vorbit, nu o dată, despre sinceritatea și firescul interpretului-amator. Chiar dacă adesea perimetrul său este redus, calitățile acestea sînt de netăgăduit, și regizorul le poate exploata cu maximum de randament. Dar dacă în aceasta constă farmecul interpretului amator, tot în aceasta rezidă și limitele sale. El poate pune în valoare însușirile unui text dramatic creat „pe măsura lui”, dar reușește mai arar în texte ce nu-i sînt familiare, ori să suplinească neajunsuri de construcție, cînd sînt existente în astfel de lucrări dramatice.

Contactul amatorului cu artistul specializat este de aceea salutar. Din această colaborare rezultă adeseori spectacole remarcabile. Ne vom mărgini la unele aspecte mai recente ale acestei conlucrări: în primul rînd realizarea spectacolului *Act venețian* de către actorul Constantin Codrescu. Munca dăruită a acestui talentat actor, cu foarte serioase calități în ceea ce privește latura educativ-regizorală, a dus la un spectacol excelent gradat, în care acțiunea fizică a fiecărui interpret sublinia cu finețe și cu precizie subtextul partituriilor personajelor. După vizionarea spectacolului, un dramaturg a spus, glumind, un mare adevăr: „Codrescu a reușit să transforme pînă și defectele interpretelor în calități ale personajelor”. Merită amintite realizările lui Nicolae Letea (Gralla), Silvia Ponciu (Alta), Alex. Cuza (Nicola), Titi Marinescu (Celio).

Colaborări regizorale fructuoase au obținut și artistul emerit Constantin Moruzan (prezența umorului de bună calitate, în spectacolul teatrului din Călărași cu *Maraton pentru un soț*); D. D. Neleanu (un surplus de vitalitate dat spectacolului *Fiicele* pus în scenă mai de mult de

regretatul doctor Const. Georgescu la Rîmnicu-Vilcea); actorul Emil Boroghină de la Naționalul craioveanu (dovedind o bună preocupare pentru studiul caracterelor în *N-a fost în zadar*, la Turnu Severin); actorul Nicolae Spudercă (în unele scene din *Inspectorul de poliție*, la Plopeni).

În majoritatea cazurilor este vorba de regizori-pedagogi, cei mai mulți cu repetate colaborări la colectivele de amatori. Și, după propria lor mărturisire, cu foloase de ambele părți.

Așa cum spuneam, teatrele populare au selectat pe cei mai valoroși interpreți din orașele de sediu, lucru dovedit cu prisosință și cu ocazia acestui eveniment. Din marelă număr de talente afirmate, cităm, pentru deosebita înțelegere care a stat la baza realizărilor lor, pe Florin Ionescu și Gh. Cristescu (Teatrul popular Cugir), pe viguroasa Sofia Susan și pe Florin Dumitrescu (Călărași) pentru frumoasa lui compoziție; de asemenea pe Octavian Manu (Orașul Victoria), Ion Mitric, Sandu Blaga, N. Badea, Camelia Darini și excelenta Mariana Drăghicescu (Turnu Severin), Mihaela Crețu și I. Mitarcă (orașul Gh. Gheorghiu-Dej), Zîncă Gheorghe (Plopeni), Adela Georgescu, Dem. Moțoc, Maria Neleanu (Rîmnicu-Vilcea).

În asemenea realizări, noțiunea de „diletant”, întrebuintată pînă nu de mult pentru definirea interpretului-amator, apare perimată. Diletantismul este o noțiune străină teatrelor populare.

PERSPECTIVE

Ce concluzii se pot desprinde din prezența în peisajul teatral al „Săptămîinii”, care a trecut recent în revistă activitatea teatrelor populare? Consfățuirea de la sfîrșitul acestei acțiuni, la care, alături de reprezentanții teatrelor populare, au participat dramaturgi, actori, regizori și critici de teatru, a dezbătut o serie de probleme referitoare la repertoriu, realizarea spectacolului, cadrul plastic etc. S-a preconizat difuzarea unor buletine de informare, care să ajute la întocmirea repertoriului. S-a propus studierea posibilității ca studenții claselor de regie să-și facă practica pe lingă teatrele populare. Aș adăuga la aceștia și pe studenții claselor de scenografie. S-a cerut cu insistență reeditarea cursurilor de cunoștințe teatrale de specialitate. Și s-a reconfirmat rolul lor în formarea spectatorului de teatru.

Mihai Crișan